

**Vichra Baeva (odp. red.), Zmej. Zmeica. Lamja i chala.
Sbornik s folklorni tekstove. Iztok-Zapad,
Sofija 2016, 574 s.–**

Objemná a výpravná publikace zaměřená na postavy draků a dalších nadpřirozených netvorů a jejich reflexi ve slovesném folkloru vznikla jako společné dílo 13 sofijských etnologů a folkloristů. Hlavní redaktorkou knihy byla známá a zkušená folkloristka Vichra Baeva, spoluautory vlastního textu pak (kromě V. Baevy) jsou Albena Georgieva, Angelina Ilieva, Valentin Voskresenski, Valentina Ganeva-Rajčeva, Velislav Altanov, Doroteja Dobreva, Lina Gegrova, Marijanka Borisova, Milena Ljubenova, Nikolaj Vukov, Svetla Petkova a Cvetelina Dimitrova. Už jen dovedení takto širokého autorského okruhu až k vydání knihy bylo bezesporu náročnou činností. Vichra Baeva jistě využila své zkušenosti z předchozí podobné práce na díle *Slovník slovesného folkloru. Bulharsko/Rečnik na slovesnija folklor. Bălgarija* z roku 2013, na němž se podílela i řada autorů této antologie. Hlavním cílem autorského kolektivu jistě bylo co možná nejlépe a vyčerpávajícím způsobem ukázat, jak vybrané nestvůry v bulharském folkloru vypadaly, jak působily a jak byly vnímány lidovým prostředím.

Po kratším úvodu odpovědné redaktorky následují tři rozsáhlé oddíly zasvěcené jednotlivým nadpřirozeným tvorům: *drakovi* (zmej), *dračici*, ale též přeneseně *fúrii*, *megeře* (zmeica) a *lamje s chalou* (lam-

ja i chala). V českém folklorním prostředí se posledně jmenované postavy neobjevují. Lamja je obvykle obrovský ještěř s nejméně jednou psí hlavou, chala vypadá jako býk s rohy, křídly a dlouhými ocasy. Obě postavy někdy trochu splývají. Tyto tři základní části antologie jsou obdobně strukturované, obsahují nejprve úvodní pasáž, v níž je konkrétní folklorní postava odborně charakterizována (podoby, teorie o původu, hlavní atributy apod.) nejen v bulharském, ale přinejmenším i v balkánském kontextu. Postupně se zmiňují hlavní typy příběhů (pohádek, písní, pověstí), v nichž se tyto nestvůry v bulharském lidovém prostředí objevovaly. Následují jednotlivé konkrétní oblasti jejich působení. V těchto kapitolách je odborný text prostoupen přímo souvisejícími záznamy lidových podání. V případě prvního oddílu o drakovi jde o tyto kapitoly: Drak – co je to; Podoby draka; Setkání s drakem; Vznik draka; Drak a atmosférické jevy; Drak – hospodář – hrdina; Drak ve válce; Starost o zraněného či nemocného draka; Drak a strom; Drak a pramen; Dračí jeskyně, skály, díry; Drak ze vsi Pirin; Drak ze vsi Turija; Drakem milování; Láska k drakovi – vyvolaná nebo předurčená; Dračí láska – nemoc; Vyléčení – zbavení se (dračí lásky); Drakem milovaná

umírá; Drakem unesená; Dračí svatba; Porození draka; Drakem milovaná – posvěcená; Dívka vítězí nad drakem; Souboj dvou draků; Souboj hrdiny s drakem; Drak únosce; Souboj draka se svatým; Pronásledování draka a Přechytračení draka. Z tohoto uvedeného přehledu je dobře patrné, že jednotlivé lidové příběhy a písně včetně balad byly většinou rozčleněny podle funkcí draků, popřípadě jejich obětí či soupeřů. Výjimku tvoří geograficky pěvně lokalizované skupiny příběhů. Každá ze zmíněných kapitol obsahuje nejméně jednu ukázkou folklorní tvorby, která je doplněna o všechny podstatné pasportizační údaje pro případný další odborný zájem. Ve stejném duchu jsou konstruovány i oba další oddíly. Antologie je doplněna ilustracemi, na konci pak seznamem pramenů a literatury.

Jedním z oprávněných požadavků dnešní doby je vhodnou a srozumitelnou formou zpřístupňovat výsledky vědeckých bádání širší veřejnosti. Způsoby, jak se tím vyrovnat, jsou různé, bulharští kolegové zvolili, podle mého názoru, velmi vhodnou kombinaci odborného třídění látky (včetně komentářů) a působení vlastního folklorního textu. Publikaci tedy lze číst jako odbornou záležitost, pokud nahlédneme na text jako celek, ale i jako popularizační vydání vybraných folklorních záznamů, když se soustředíme jen na ně. Tato cesta, tedy konstruování publikace pro dvouúrovňové čtení, se jeví i do budoucna jako perspektivní. Recenzovanou antologii proto hodnotím velmi pozitivně, neboť její dopad na vědeckou i laickou veřejnost je výrazný, aniž by se autoři museli uchýlovat k nějakým zkratkám či povrchnostem.

Jaroslav Otčenášek (EÚ AV ČR, v. v. i.)

Hana Jadrná Matějková, „Neznalé“ báby a „vzdělaní“ lékaři? Konstrukce (ideální) porodní báby a strategie vytváření autority ve spisech autorek a autorů raně novověkých porodnických příruček z německojazyčných oblastí. Lidové noviny, Praha 2016, 190 s.–

Publikace je přepracovanou verzí stejnojmenné dizertační práce obhájené na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci, jejíž vydání umožnila finanční podpora udělená MŠMT ČR v rámci

Institucionálního rozvojového plánu FF UPO.

Spor mezi lékaři a porodními asistentkami jako výsledek sporu o kompetence mezi lékaři (akademicky vzdělanými), chirurgy (řemeslně